ئەنارکیزم ، مەرگ و ژیان ... وەرگێڕانی: هەژێن

“بە من ڕێگ□ بدەن خەیاڵبکەم،
کە لەنێو ئەو ئەستێرانە
ئەستێرەیەک هەیە و
لەنێو بومولێڵیی نامۆی ژیان
چاوساخیی من دەکا”
ڕابیندرات تاگوور

ئەنارکیستەکان لەنێو بزووتنەوەی کڕۆنشتات ڕۆڵێکی فرەیان نەبوو. وێڕای ئەوەش ناکرێت لەبەرچاوینەگیردرێن، کە کۆمیتەی شۆڕشگێڕی کڕۆنشتات لە دوو کەسی ئەوان [ئەنارکیستەکان] داخوازیکرد، تاکو بە بزوتنەوەکەوە پەیوەستببن. کەسی یەکەم (یارچۆوک Yartchouk) دامەزرێنەری سۆڤیەتی کڕۆنشتات ساڵی ١٩١٧ و ئەوی دیکە (ڤۆلین Volin) بوو. بەڵام ئەو بانگەوازە بەبێ سەرەنجام مایەوە، لەبەرئەوەی کە ئەو کات هەر ئەو دوو کەسەکە لەنێو چنگی بۆلشەڤیکەکان دەستبەسەربوون. بە گوتەی (ئیدا مێت Ida Mett) مێژونووس و نووسەری پەرتووکی ڕاپەڕینی کڕۆنشتات La Revotle De Cronstad ” کارایی ئەنارکیستەکان لەسەر کڕۆنشتات تەنیا لەو تێڕوانینەوە دەکرێت ناوبهێنرێت، کە ئەنارکیزمیش ڕاگەیێنەری تێڕوانینی دێمۆکراسیی کرێکاری بوو”. بە هەر بارێکدا هەرچەندە ئەنارکیستەکان دەستبەکاربوونێکی ڕاستەوخۆیان لەنێو ئەو ڕاپەڕینەکە نەبوو، بەڵام ئەوان ڕاپەڕینەکەیان بە هی خۆیانیان زانی.

ڤۆلین دواتر نووسی ” ... کڕۆنشتات یەکەمین هەوڵی تەواو سەربەخۆی جەماوەریی بوو بۆ ڕزگاربوون لە کۆتی هەر جۆرە دەسەڵاتێک و هەڵخڕاندنی شۆڕشی کۆمەڵایەتیی. ئەو هەوڵە بەدەستی خودی جەماوەری زەحمەتکێش، ڕاستەوخۆ بەبێ هانابردن بۆ شوانە ڕامیارییەکان و ڕابەران و سەرپەرشتیگەران ئەنجامدرا “. هەر ئاوا ئەلێکساندەر بێرکمان گوتی ” کڕۆنشتات ئەفسانەی دەوڵەتی پڕۆلیتێریی کردە نەخشەی سەر ئاو و سەلماندی، کە لەنێوان دیکتاتۆریی پارتیی کۆمونیست و شۆڕش بواری هیچ جۆرە سازشێک نییە!” ...

وێڕای نەبوونی خۆتێهەڵقورتانی ڕاستەوخۆی ئەنارکیستەکان لەنێو ڕاپەڕینی کڕۆنشتات، سەرکوتکرانی ئەو ڕاپەڕینە بیانوویەکی گونجاوی بۆ دام و دەزگەکانی فەرمانداریی بەخشی، تاکو کێشەی خۆیان لێتێک ئەنارکیزم کە هێشتا ترسێکی گەورە بوو بۆ سەر دەوڵەتی بۆلشەڤیکی، یەکلاییبکەنەوە! چەندە هەفتێ پێش سەرهەڵدانی یاخیبوونەکەی کڕۆنشتات، واتە ڕۆژی هەشتەمی فێبریوەری ١٩٢١، (کڕۆپۆتکین Kropotkin)ی پیر تەمەن، لە ڕوسیە مرد. بەخاکسپاردنی ئەو بەڕێکردنێکی فرە پێشکۆی لەخۆگرت. بەشداربووانێک کە تەرمی ئەویان بەخاکدەسپارد، ژمارەیان لایەنی کەم سەد هەزار کەس دەبوو. ئاڵای ڕەش و سووری گروپە ئەنارکیستەکان ئامێتەبوون. لەسەر ڕەشی ئاڵاکان بە خەتێکی سوور ئەو دەستەواژە بەرچاو دەکەوت ” لە هەر کوێ دەسەڵاتداریی هەبێت، لەوێ ئازادی بوونی نییە ” .

نووسەرانێک، کە لەبارەی کرۆپۆتکین نووسیویانە، ئەو خۆنیشاندانە وەک “دوایین خۆنواندنی گەورە لە دژی سەرکوتکاریی بۆلشەڤیکەکان” ناودەبەن. بەشداربووان لەنێو ئەو خۆنیشاندانە “نەک تەنیا بۆ ڕێزلێنان لە کرۆپۆتکین، بەڵکو هەر ئاواش بۆ داخوازی جێگیرکردنی ئازادی بەشدارییانداکرد”. پاش سەرکوتکردنی کڕۆنشتات سەدان ئەنارکیست زیندانیکران. چەند مانگ پاش ئەوە، ئازادیخوازێک بەناوی فانی بارون Fanny Baron و هەشت کەسی دیکە لە هاوەڵەکانی لەنێو سیاچاڵەکانی زیندانی (چێکا) لە مۆسکۆ گولهدبارانکران.

گولهدی بەڕێزیی بە مێشکی ئەنارکیستی تێکۆشەرەوە نرا. لەو بارەدا لە دەرەوەی ڕوسیە، ئەو ئەنارکیستانەی کە لە ئەزموونی ڕوسیە تێگەیشتبوون، بە فراوانی کەوتنە ڕەخنەگرتن و پێداچوونەوەی بیروبۆچوونەکانی خۆیان، تاکو بیری ئازادیخوازانە هەرچی زۆرتر بەرجەستەبکەن. سەرەتای سێپتەمبەری ١٩٢٠ کۆنگرەی یەکێتیی ئەنارکیستەکانی ئۆکرانیا نابات Nabat بەڕاشکاوی “دیکتاتۆریی پڕۆلیتاریا” کە ناچار ئەرکەکەی لە دیکتاتۆریی بەشێک لە پڕۆلیتاریا [بەشێک، کە لەنێو پارتییەک ڕێکخراوە] فەرمانبەران و مشتێک لە ڕابەران کۆتاییدێت، ڕەتکردبووەوە. (کڕۆپۆتکین)یش کەمێک پێش مردنی، نیگەرانی خۆی لە پەرەسەندنی “سەروەریی تەواو” لە وڵات دەربڕیبوو “بەبۆچوونی من، هەوڵدان بۆ ڕێنانی کۆماری کۆمونیستیی لەسەر پایەکانی دەوڵەت و توندوتیژی نێوەندییانە و لەژێر زۆری یاسا ئاسنینەکانی دیکتاتۆریی تاکپارتیی، بە شکستێکی گەورە کۆتاییدێت. ڕوسیە نیشانیدایین، بۆچی نەدەبوو بە کۆمونیزم ملبدرێت ” .

ڕۆژنامەی فەرەنسیی ئازادیخواز Le Libbertaire لە ژمارە ١٤ی ڕۆژی ٧ی جێنیوەری ١٩٢١، بانگەوازێکی پڕ وڕەی ئەنارکۆسەندیکالیستەکانی ڕوسیای بۆ پڕۆلیتاریای جیهان بڵاوکردەوە "هاوڕێیان، وەک ئێمە کۆتایی بە فەرمانداریی بۆرجوازی لە وڵاتەکانتان بهێنن! بەڵام وریابن، هەڵەکانی ئێمە دووبارە نەکەنەوە! نەهێڵن کۆمونیزمی دەوڵەتیی ببێتە فەرمانداری وڵاتەکانتان".

ئەنارکیستی ئەڵمانی-زمان (ڕودۆلف ڕۆکەر Rudolf Rocker)یش ساڵی ١٩٢٠ پەرتووکێکی بەناوی "شکستخواردنی کۆمونیزمی دەوڵەتیی" نووسی و ساڵی ١٩٢١ بڵاویکردەوە! ئەوە یەکەمین ئەزموون و لێکدانەوەی ڕامیاریی بوو لەبارەی شێواندنی شۆڕشی ڕوسیە. بەگوێرەی تێڕوانینی ڕۆکەر "دیکتاتۆری پڕۆلیتەریی نەک هەر دەربڕی خواستی چینێکی کۆمەڵایەتیی نەبوو، بەڵکو دیکتاتۆری پارتیی بوو، کە پاگەندەی نوێنەرایەتی چینی کرێکاری دەکرد، بێجگە لەوەش، تاکە پشتوپەنای دەسەڵاتی ئەو دیکتاتۆرییە، سەرەنێزەکانی بوون، لەپشت دەوجامەی دیکتاتۆریەتی پڕۆلیتاریا چینێکی تازە سەریهەڵداوە و پەرەیسەندووە، چینی کۆمیسارەکان یان سەروەریی کۆمیسارەکان. ئەم ڕۆژیش جەماوەری بەرینی خەڵک بە هەمان ئەندازە هەست بە سەرکوتگەریی چینی سەروەر دەکەن، کە دوێنێ لە سایەی سەرکوتگەریی ڕژێمی ڕوخاوی [تزار] هەستیاندەکرد".

کاتێک کە گشت لایەنەکانی ژیانی کۆمەڵایەتیی بە تەواوی بکێشرێنە ژێر دەسەڵاتی فەرمانداریی سەرتاپاگیر، ئەنجامەکەی "شتێک واوەتر لە زنجیرەیێک پلەوپایەی فەرمانبەریی نابێت و ئەوە چارەنووسی بەگەڕانەوەی شۆڕشی ڕوسیا بووە". "بەلشەڤیکەکان هەر تەنیا دەزگەی دەوڵەتی سەروەریان لە کۆمەڵەی پێشووتر بە پوختی وەرنەگرت، بەڵکو ئاوا دەسەڵاتێکیشیان بۆ ئەو بەخشی، کە هیچ فەرماندارییێکی دیکە لەو وڵاتە ئەوەی لەتوانا نەبوو"!

مانگی جون ١٩٩٢ گروپێک لە ئەنارکیستە پەنابەرەکان لە ئەڵمانیا، پەرتووکێکی گچکە و ئاشکراکەرانەیان بەناوی "سەرکوتی ئەنارکیزمی ڕوسیەی سۆڤیەتیی" بڵاوکردەوە، کە بە خامەی ئا. گۆریەلیک A. Gorielik و ئا. کۆمۆڤ A.Komoff و گ.پ. ماکسیمۆڤ G.P. Maximoff ڤۆلین Volin نووسرابوو! ڤۆلین بەخۆی ساڵی ١٩٢٣ ئەو پەرتووکەی وەرگێڕایە سەر زمانی فەرەنسی. ئەو پەرتووکە لیستی ناوی گیانبەختکردووانی ئەنارکیستی بەگوێرەی ئەلف و بێ تێدابوو. ئەلێکساندەر بێرکمان ساڵی ١٩٢٠ و ١٩٢٢، ئێما گۆڵدمان ساڵی ١٩٢٢ و ١٩٢٣ لەبارەی ئەو ڕوداوە ناخۆشانەی کە لە ڕوسیە دیتبوویان،

کۆمەڵێک نامیلکەیان بڵاوکردنەوە!

ئەو (ماخنۆڤیست)انەش کە گیانیان دەربازکردبوو و پەنایان بۆ ڕۆژاوا هێنابوو، لەوانە پیر ئارشینۆڤ و خودی نێستۆر ماخنۆ، هەر کەسە و ئەوەی دیتبووی بڵاویکردەوە. پاش ماوەیەکی زۆر، سەردەمی جەنگی دووەمی جیهانی، دوو بەرهەمی گەورە و سەرەکی ئازادیبیران لەبارەی ” شۆڕشی ڕوسیە” لەلایەن گ. پ. ماکسیمۆڤ G.P. Maximoff و ڤۆلین Volin نووسران و چاپکران. ئەو دوو بەرهەمە بەخۆیان گەواهییەک بوون لەسەر تێپەڕینی ساڵانێکی درێژخایەن و بەئەزموونی هزرەکان لای ئەنارکیستەکان.

ماکسیمۆڤ گەواهنامەی خۆی بەزمانی ئینگلیزی بڵاوکردەوە؛ ئەو بڕوای ئاوا بوو، کە وانەکانی ڕابوردوو، مسۆگەرکەری داهاتوویەکی باشترن. “چینی فەرمانداری تازە لە سۆڤیەت ناتوانێت و نابێت بۆ هەمیشە درێژە بەژیانی خۆی بدات و سەرەنجام سۆشیالیزمی ئازادیخوازانە بەسەر ئەو سەردەکەوێت! هەڵ و مەرجی خۆیی ئاوا گۆڕانێک دەکەنە شتێکی بێگەڕانەوە “. ئایا شیاوی ملپێدانە (…) کە کرێکاران خوازیاری گەڕانەوەی سەرمایەداران بۆ نێو کارخانەکان بن؟ هەرگیز! لەبەرئەوەی کە بە ڕۆشنی یاخیبوونی ئەوان لە دژی بەهرەکێشیی دەوڵەت و سەروەرییە. “ئەوەی کرێکاران دەیخوازن، ئەوەیە لەجێی سیستەمی بەڕێوەبردنی زۆرەملێیانەی بەرهەمهێنان، ڕێکخراوی سۆڤیەتیی کارخانەکانی خۆیان، کە لەنێو فێدراسیۆنی بەربڵاو و فراوان یەکدەگرن، دابنێن. ئەوەی کرێکاران دەیانەوێت، خۆبەڕێوەبەری کرێکارییە. بەو جۆرە جوتیارانیش تەواو هوشیارن، کە ئەم ڕۆژ پرسی گەڕانەوە بۆ ئابووری تاکەکەسیی لە بنەڕەتدا گونجاو نییە و تەنیا چارەسەرێ هەرەوەزیی کشتوکا و گەلکاریی گوندنشینانە لەتەک سۆڤیەتەکانی کارخانە و سەندیکاکان و بەکورتی پەرەدانە بە بەرنامەی شۆڕشی ئۆکتۆبەر لەنێو بارێکی ئازادیخوازانە”.

بەگوێرەی تێڕوانینی ڤۆلین، هەر هەوڵێک کە بە سروشوەرگرتن لە نموونەی [ئەلگوی] ڕوسیە سەربگرێت، بەرهەمەکەی بێجگە لە “سەرمایەداری دەوڵەتی لەسەر بنەمای بەهرەکێشیی جەماوەر”، شتێکی دیکە نابێت. هەر ئاوا ئەوە گەندەڵترین جۆری سەرمایەدارییە و هیچ پەیوەندییەکی لەتەک “بزووتنەوەی مرۆڤایەتی بەرەو کۆمەڵەی سۆشیالیستیی” نییە. ئاوا نموونەگیرییەک ناتوانێت بێجگە لە ”دیکتاتۆری تاکپارتیی، کە ئەنجامێ سەپاندنێکی لەنێوچوونی هەر جۆرە ئازادییەکی ڕادەربڕین و چاپەمەنی و ڕێکخراوبوون و تەنانەت پشتیوانی جوڵانەوە شۆڕشگێڕەکان و هەر ئاواش پاراستنی بەرتەرییە

بۆ تەنیا بۆ پارتیی فەرماندار” و بێجگە لە “کۆنترۆڵکردنی بیر و بۆچوونی کۆمەڵایەتییەکان و بەربەستکردنی هەڵچوونی شۆڕش” ناتوانێت ئەنجامێکی دیکەی هەبێت.

ڤۆلین بڕوای ئاوایە، کە ستالین ” لە ئاسمانەوە نەباری بوو”، ستالین و ستالینیزم بەرهەنجامی لۆجیکیانەی سیستەمێکی سەرکوتگەرانەن، کە ساڵانی ١٩١٨- ١٩٢١ پایەڕێژیی و جێگیرکرا. “ئەوەیە وانەی جیهانیی ئەزموونێکی گەورە و دیاریکەری بۆلشەڤیزم. وانەیەک کە لەبەر ڕۆشنایی ڕوداوەکانی داهاتوو، بەزوویی بۆ گشت ئەوانەی کە لەنێو ئازار دەتلێنەوە و دەچەوسێنەوە؛ ئەوانەی کە بیردەکەنەوە و تێدەکۆشن، دەردەکەوێت.

سەرچاوەی لێ وەرگیراوە :
http://anarchi.persianblog.com

* ئەم وەرگێڕانە پێشتر لەنێو کۆشکەکەی دووەمی (خەونی یاخییەکان) بڵاوکراوەتەوە : http://bit.ly/2kZN3Kj